

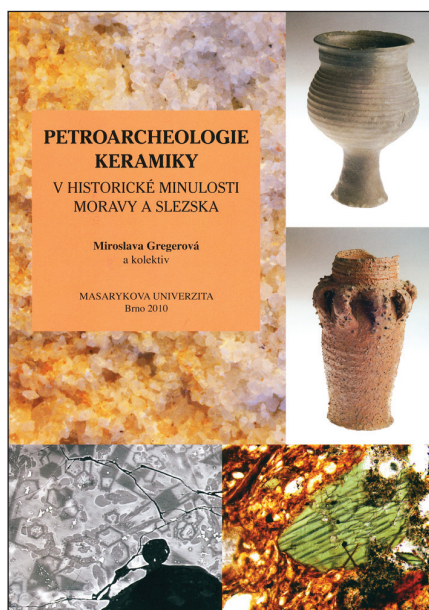
GREGEROVÁ, M. a kolektív: Petroarcheologie keramiky v historické minulosti Moravy a Slezska. Masarykova univerzita, 2010.

Review of the publication M. GREGEROVÁ et al.: **Petroarcheology of the ceramics in the historical past of Moravia and Silesia. Masaryk University, 2010.**

Abstract: Contribution reviews the monograph, which, applying the results of petrographic and petrological methods, presents the mineral and chemical composition as well as the microstructure of archeological ceramics from selected localities of Moravia and Silesia.

Key words: petroarcheology, technology, ceramics, Moravia, Silesia

Monografia bola vydaná v rámci projektu zameraného na výskum sociálnych štruktúr praveku až stredoveku s interdisciplinárnym prístupom spájajúcim v sebe poznatky archeológie a geológie. Kniha je určená pre odborníkov pôsobiacich v oblasti materiálových vied, ako aj pre širšiu čitateľskú obec, ktorá sa zaujíma o vnútorný svet archeologických keramikových materiálov. Publikácia je zostavená tak, aby v zrozumiteľnej forme sprístupnila základné údaje o horninovej podstate, t. j. podáva informácie o mikrostavbe, minerálnom a chemickom zložení archeologickej keramiky na základe aplikovaných petrologických identifikačných metód. Osnova knihy pozostáva z troch kľúčových častí. V úvode sú definované základné poznatky o petroarcheologickom výskume keramiky, rozdiely medzi petro- a geoarcheológiou, vrátane stručného opisu aplikovaných analytických metód štúdia keramiky. Samostatná kapitola je venovaná historickej keramografii, ktorá je považovaná za všeobecnú disciplínu štúdia keramiky. Autori uvádzajú, že podľa Ottovej encyklopédie je význam pojmu keramografia, resp. keramografika definovaný ako maľba na povrchu hlinených nádob, vrátane porcelánu. Obsahom tejto kapitoly je definovanie hlavných keramikových surovín, ich rozdelenie na plastické zeminy a neplastické ostrivá, spolu s pomocnými surovinami (plastifikátory, materiály zlahčujúce keramiky, keramikové pigmenty, povrchové materiály – engoby a glazúry). Podrobne je opísaná technológia výroby keramiky. Nasledujúca kapitola je venovaná petroarcheológii keramiky z pohľadu charakteristiky metód štúdia – od polarizačnej mikroskopie, cez SEM, elektrónovú mikroanalýzu, rtg. difraktometriu, rtg.

fluorescenčnú a termickú analýzu, metódy založené na luminiscencii a rádioaktivity minerálov, po moderné analytické metódy, ako sú inštrumentálna neutrónová aktivačná analýza, laserová ablácia, infračervená a ramanova spektroskopie, atómová emisná a absorpčná spektroskopie, hmotnostná a mössbauerova spektroskopie. Metodiku dopĺňa využitie separačných metód a magnetickej susceptibility minerálov. Samostatná podkapitola je venovaná princípom mikroskopického štúdia keramiky (petrografický opis). Autori uviedli základné optické a fyzikálne vlastnosti minerálov z plastických a neplastických surovín, vrátane ostriva tvoreného úlomkami technolitov (trosky z vysokých pecí a produkty spalovania pevných palív). Nosnú kapitolu tvoria opisy archeologickej keramiky z vybraných lokalít Moravy a Slezska. Z petroarcheologického hľadiska sú analyzované keramikové artefakty z Mikulčic

a Pohanska, grafitová a sludová, brnenská, loštická a habánska keramika.

Textovú časť monografie dopĺňajú fotografické prílohy so základnými druhmi mikrostavieb archeologickej keramiky. Súčasťou príloh sú aj fotografie hlavných typov keramiky podľa prevládajúceho ostriva (piesčité, sludové, grafitová keramika) spolu s fotodokumentáciou ťvorných minerálov tvoriacich základ plastických surovín a minerálov podieľajúcich sa na tvorbe ostriva (kremeň, živce, sludy, chlority, olivín, minerály serpentínovej skupiny, amfiboly, pyroxény, granáty, turmalíny, alumosilikáty, zirkón, rutil, titanit a i.). Autori uviedli aj fotografie, na ktorých ostrivo reprezentujú klasty hornín (granitoidy, syenity, andezity, pieskovce, silicity, vápence, fylity, ruly, amfibolity a i.). Oceňujem precízne vytvorené fotografické prílohy spolu s obrazovou analýzou pórovitosti piesčitých keramikových artefaktov z Pohanska a Mikulčic. Efektne pôsobia farebné vysokoteplotné rtg. difrakčné 3D záznamy.

Záverom konštatujem, že 14-členný autorský kolektív podieľajúci sa na tvorbe monografie pod vedením doc. Gregorovej vytvoril textovo a graficky precízne prepracované vedecké dielo, ktoré svojim komplexným spracovaním problematiky petroarcheológie keramiky je prvé svojho druhu v Českej republike. Dúfam, že si nájde svoju čitateľskú skupinu, ktorá rovnako ako ja ocení vynaložené úsilie autorov, odrážajúce sa vo vysokej kvalite knižného diela. Publikáciu je možné objednať cez internet v obchodnom centre Masarykovej univerzity (<http://is.muni.cz/obchod/baleni/36800>).

P. Ružička